

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач випускової кафедри
_____ Ельвіра ЛУЗІК
« ____ » _____ 2022 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА (ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «БАКАЛАВР»

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 053 «Психологія»

Освітньо-професійна програма «Практична психологія»

Тема: «Гендерні відмінності уявлень про шлюб у студентської молоді»

Виконавець: студентка групи ПП-426 Гордієнко Ольга Вікторівна

Керівник: кандидат педагогічних наук, доцент Смолінчук Лариса Симонівна

Нормоконтролер: _____ Тамара МИХЕСВА
(підпис)

Київ 2022

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет лінгвістики та соціальних комунікацій
Кафедра педагогіки та психології професійної освіти
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність 053 «Психологія»
ОПП «Практична психологія»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Ельвіра ЛУЗІК

«___» _____ 2022 р

ЗАВДАННЯ

на виконання дипломної роботи

Гордієнко Ольги Вікторівни

1. Тема дипломної роботи «Гендерні відмінності уявлень про шлюб у студентської молоді» затверджена наказом ректора від «18» лютого 2022 р. №483/ст.
2. Термін виконання роботи: з 14.02.2022 до 01.06.2022 р.
3. Вихідні дані до роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до першого та другого розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків загальним обсягом 47 сторінок, з них обсяг основного тексту 29, список використаних джерел нараховує 30 позицій.
4. Зміст пояснювальної записки: Вступ; Розділ 1. Теоретичні підходи до вивчення гендерних відмінностей уявлення про шлюб у студентської молоді; Висновки до першого розділу; Розділ 2. Емпіричне дослідження гендерних відмінностей уявлення про шлюб у студентської молоді; Висновки до другого розділу; Висновки; Список використаних джерел та літератури; 4 Додатки.
5. Перелік обов'язкового графічного (ілюстративного матеріалу) 5 таблиць, 1 рисунок.

6.Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1	Опрацювання та реферування літератури з теми дослідження. Визначення об'єкта і предмета дослідження.	07.02.2022	05.01.2022
2	Формулювання мети, завдання досліджень. Написання вступу. Складання попереднього плану роботи. Узгодження з керівником.	21.02.2022	14.01.2022
3	Написання першого розділу. Подання керівникові на перевірку.	04.04.2022	02.05.2022
4	Написання другого розділу. Подання керівникові на перевірку.	20.05.2022	24.05.2022
5	Оформлення роботи. Подання керівникові на перевірку.	25-27.05.2022	26.05.2022
6	Попередній захист дипломної роботи.	01.06.2022	30.05.2022
7	Опрацювання зауважень і виправлення недоліків.	01.06.2022	01.06.2022
8	Подання остаточного варіанта на кафедру для перевірки на академічну доброчесність.	06.06.2022	06.06.2022
9	Подання дипломної роботи на рецензування.	08.06.2022	08.06.2022
10	Захист роботи.	16.06.2022	16.06.2022

7. Дата видачі завдання: «07» лютого 2022 р.

Керівник дипломної роботи _____
(підпис керівника)

Лариса СМОЛІНЧУК
(Ім'я, прізвище.)

Завдання прийняв до виконання _____
(підпис випускника)

Ольга ГОРДІЄНКО
(Ім'я, прізвище.)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до дипломної роботи «Гендерні відмінності уявлень про шлюб у студентської молоді» 47 сторінок, 30 використаних джерел та літератури, 4 додатки.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та емпіричному дослідженні гендерних відмінностей уявлень про шлюб у студентської молоді.

Об'єкт дослідження – уявлення студентської молоді про шлюб.

Предмет дослідження – гендерні відмінності уявлень про шлюб у студентської молоді.

У дипломній роботі розкрито сутність понять «сім'я» та «шлюб» у сучасній науці. Досліджено особливості ставлення сучасної молоді до сім'ї. Описано результати емпіричного дослідження гендерних відмінностей уявлень про шлюб у студентської молоді а саме: підбір психодіагностичного інструментарію, проведення емпіричного дослідження, щодо уявлень молоді про шлюбні і сімейні стосунки.

Практичне значення роботи полягає в тому, що результати дослідження можуть бути використані для розробки семінарських занять та лекцій з дисциплін: «Психологія сім'ї», «Психологія особистості», «Соціальна психологія», а також бути впровадженими в діяльності практичних психологів, педагогів, сімейних консультантів, соціальних працівників та для розробки та впровадження тренінгових програм.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: СІМ'Я, ШЛЮБ, ЦИВІЛЬНИЙ ШЛЮБ, СТУДЕНТСЬКА МОЛОДЬ, УЯВЛЕННЯ ПРО СІМ'Ю.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ ВІДМІННОСТЕЙ УЯВЛЕНЬ ПРО ШЛЮБ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	8
1.1. Характеристика та сутність понять «сім'я» та «шлюб» у сучасній науці.....	8
1.2. Гендерні особливості уявлень про шлюб у студентської молоді.....	11
Висновки до першого розділу	14
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ ВІДМІННОСТЕЙ УЯВЛЕНЬ ПРО ШЛЮБ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	13
2.1. Обґрунтування вибору діагностичних методик та організація емпіричного дослідження.....	16
2.2. Аналіз та інтерпретація результатів емпіричного дослідження гендерних відмінностей уявлень про шлюб у студентської молоді.....	22
Висновки до другого розділу	32
ВИСНОВКИ	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	36
ДОДАТКИ	39

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасна соціально-економічна ситуація в Україні динамічно змінюється, що впливає на всі сфери життя українців.

Сім'я та шлюб завжди були важливою частиною життя суспільства. У нестабільних умовах сучасного суспільства людям необхідні непохитні цінності, на які можна розраховувати в будь-якій ситуації. Однією з таких цінностей є сім'я. Трансформації, що відбуваються в сучасному світі, впливають на ставлення молодих людей до сім'ї та шлюбу. Так, найважливішими проблемами для сучасної молоді стають питання професійного зростання, кар'єри, матеріального достатку, а сімейне життя відкладається «на потім».

Уявлення про шлюб та сім'ю тісно пов'язані з мотивацією одруження і з самим сприйняттям сімейно-шлюбних відносин. Іншими словами, уявлення про шлюб є фундаментом і запорукою створення нової сім'ї.

Серед багатьох негативних аспектів кризи шлюбно-сімейних відносин дослідники відзначають: процеси зубожіння сім'ї на духовному рівні, падіння якості сімейного виховання; збільшення кількості неповних сімей, самотніх чоловіків та жінок, що є результатом глобалізації та розвитку суспільства, переходу суспільства на нові економічний, політичний та соціальний рівні.

Одруження не розглядається як необхідність. Все більше молодих людей свідомо обирають холостий спосіб життя як свій життєвий стиль, зросли очікування та вимоги, які молоді люди висувають до майбутнього партнера для створення сім'ї. Наше ж дослідження дозволить вивчити вищевикладені проблеми та основні уявлення, які стали нормою у сучасної студентської молоді України. Саме тому дослідження гендерних відмінностей уявлень про шлюб є актуальним.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та емпіричному дослідженні гендерних відмінностей уявлень про шлюб у студентської молоді.

Зазначена мета дає можливість сформулювати основні завдання дипломної роботи:

1. Здійснити теоретичний аналіз джерел з проблеми дослідження.
2. Підібрати інструментарій та провести емпіричне дослідження гендерних особливостей уявлень про шлюб у студентської молоді.
3. Здійснити аналіз та інтерпретацію отриманих результатів, встановити гендерні відмінності уявлень про шлюб у студентської молоді.

Об'єкт дослідження – уявлення студентської молоді про шлюб.

Предмет дослідження – гендерні відмінності уявлень про шлюб у студентської молоді.

Методи дослідження

теоретичні: аналіз літератури, систематизація, класифікація, узагальнення, порівняння теоретичних та експериментальних даних дослідження;

емпіричні: для розв'язання поставлених завдань було використано анкету та ряд психодіагностичних методик: 1. Методика «Рольові очікування і домагання у шлюбі» (РОД). 2. Методика «Розподіл ролей в сім'ї».

статистичні: метод статистичної обробки результатів рангової кореляції Спірмена.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що результати дослідження можуть бути використані для розробки семінарських занять та лекцій з дисциплін: «Психологія сім'ї», «Психологія особистості», «Соціальна психологія», а також бути впровадженими в діяльності практичних психологів, педагогів та для розробки та впровадження тренінгових програм.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ ВІДМІННОСТЕЙ УЯВЛЕНЬ ПРО ШЛЮБ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

1.1. Характеристика та сутність понять «сім'я» та «шлюб» у сучасній науці

Сім'я та шлюб є невід'ємною частиною життєдіяльності людей у суспільстві.

Одним із етапів становлення майбутнього життя молодого покоління можна вважати вступ до шлюбних відносин, а саме створення сім'ї. Термін «сім'я» як правило має кілька значень. У першому значенні сім'я виступає як соціальний інститут (з погляду громадського санкціонування шлюбно-сімейних відносин). У другому значенні сім'я – це мала соціальна група, члени якої пов'язані шлюбними або спорідненими відносинами, спільністю побуту та взаємною моральною відповідальністю, соціальна необхідність якої обумовлена потребою суспільства у фізичному та духовному розвитку.

Сім'я та шлюб викликають інтерес своєю специфікою та багатогранністю мислителів, дослідників та вчених у різних наукових галузях ще з часів античності.

Одна з найважливіших відмінних рис цього соціального явища полягає в тому, що сім'я має характерні риси малої соціальної групи.

Досліджувати сім'ю як малу групу запропонував соціолог М.С. Мацьковський.

Мала група – це сукупність індивідів, що вступають у прямі, безпосередні взаємовідносини, що мають такі властивості: регулярність спільного просторово – часового буття, усвідомлення свого членства у групі (самоідентифікація);

Також є багато факторів, що дозволяють нам говорити про сім'ю як про соціальний інститут.

Соціальні інститути – це стійкі форми організації спільної діяльності людей, що історично склалися. Інститути мають задачу організувати спільну діяльність людей з метою задоволення тих чи інших соціальних потреб. Так, інститут сім'ї задовольняє потребу у продовженні людського роду та вихованні дітей, реалізує відносини між партнерами, поколіннями тощо. Варто зазначити, що деякі зарубіжні соціологи розглядають сім'ю як соціальний інститут лише у тому випадку, якщо вона характеризується трьома видами сімейних відносин: подружжя, батьківство, спорідненість. За відсутності хоч одного показника використовується поняття «сімейна група». Спочатку основу сімейних відносин становить шлюб-соціальна форма відносин між чоловіком і жінкою, що історично змінюється, за допомогою якої суспільство регулює та санкціонує їх спільне життя, встановлює їх шлюбні та батьківські права та обов'язки.

Розглядаючи поняття шлюбу, можна зазначити, що – це добровільний, рівноправний союз між жінкою і чоловіком, спрямований на створення сім'ї. Шлюб – суспільно визнаний і санкціонований юридичний союз. Це соціальна форма відносин між чоловіком і жінкою, яка історично змінюється. Через шлюб суспільство впорядковує і санкціонує їх статеве життя, встановлює подружні і батьківські права й обов'язки.

Розглядаючи класифікацію форм шлюбу можна розділити її за різними критеріями: шлюб за змовою, шлюб з любові, шлюб з розрахунку, шлюб за рекомендацією посередників.

Нині у відносинах молоді відбуваються значні зміни. У моделях сім'ї відзначаються значні відмінності, можна відмітити, що у молоді відсутнє уявлення того, як формується єдина форма сімейних відносин. Саме це є причиною того, що зараз у багатьох країнах дедалі ширше

набирає популярності новий тип відносин—незареєстрований шлюб. Однак прийнятним у суспільстві надлі вважається саме зареєстрований шлюб.

Найбільш популярними і часто зустрічаються зараз у суспільстві є: церковний, громадянський, фактичний і фіктивний шлюб.

Церковний шлюб – це шлюб, освячений під релігійним обрядом у церкві.

Фіктивний шлюб—зареєстрований без наміру створити сім'ю правовий акт, внаслідок укладення якого в осіб, що перебувають у шлюбі, не виникає ніяких прав і обов'язків подружжя. Реєстрація шлюбу без наміру створити сім'ю для досягнення якоїсь правової чи соціальної мети. Під цивільним шлюбом розуміється шлюб, оформлений у відповідних органах державної влади, тобто юридично зареєстрований союз чоловіка та жінки. Його назву часто плутають із фактичним, який є не зареєстрованим шлюбом, у якому відносини між партнерами-«подружжям», не оформлені в установленому законом порядку і не несуть жодних правових наслідків.

Офіційний шлюб є сімейним союзом, зареєстрованим органами державної реєстрації. Цей шлюб - як альтернатива шлюбу Церкви.

Цивільний шлюб найчастіше називається альтернативною формою шлюбу, тобто шлюбом, який не має формального правового статусу.

Для жінок важливо відчувати себе важливою і необхідною для чоловіка. Офіційний шлюб – це юридичний союз, тому жінки думають, що в цих відносинах буде більш чітке та зрозуміле майбутнє.

Вивчаючи сім'ю, можна зрозуміти різні соціальні процеси, що відбуваються у соціумі. Без вивчення сім'ї були б неможливі прикладні дослідження у багатьох сферах життєдіяльності суспільства.

1.2. Гендерні особливості уявлень про шлюб у студентської молоді

Необхідно зазначити те, що є основним об'єктом нашого дослідження, а саме «уявленням». Цей термін розглядається в науці як з соціологічної, так і з психологічної точки зору.

У психології цей термін «уявлення» визначається насамперед як психічний чи розумовий процес, який відбувається у свідомості на основі минулого сприйняття людиною тієї чи іншої візуальної чи вербальної інформації. У соціології ж уявлення виступає не просто, як психічна діяльність, що відбувається у свідомості однієї конкретної людини, а як унікальний процес, процес створення стереотипних образів та зображень, що виникають під впливом різних факторів, таких як: соціалізація, комунікація з оточуючими. Це не є феноменом, який розвивається окремо від навколишнього світу, але включає у себе типові категорії, представлені в кожній свідомості в тій формі, в якій може дозволити свідомість кожної особистості. Існує безліч визначень поняття «уявлення», проте ми обрали ті які більшою мірою узгоджуються з темою нашого дослідження. Уявлення, згідно з тлумачним словником Ожегова – це образ будь-якого предмета чи явища, і навіть якесь знання чи розуміння чогось. У Великому Енциклопедичному Словнику дається трохи інше трактування цього поняття – образ раніше сприйнятого предмета або явища (подання пам'яті, спогад), а також образ, створений продуктивною уявою.

У останній час традиційна сім'я та шлюб поступово втрачає свою цінність для більшої частини людей. З'явилась чітка тенденція зміни сімейно-шлюбних відносин. Зміни які відбуваються зараз в Україні впливають на психологічні фактори для побудови сім'ї і на уявлення про шлюб. Молоді люди вважаю, що після укладання шлюбу життя не змінюється.

Як було зазначено вище, сім'я, як невід'ємна частина людського суспільства відображає усі зміни, які відбуваються в економічному, політичному і суспільному житті.

На фоні старих суспільних норм – більшу важливість укладання шлюбу мають жінки, для молоді відбувається перелаштування гендерних відмінностей: вони мають уявлення про те, що бажають мати сім'ю, але різні думки щодо його офіційного статусу.

Зараз на одному рівні з традиційними, юридичними, законними формами шлюбних союзів все більшої популярності отримують такі форми партнерства, як незареєстровані чи фактичні шлюби.

Партнери, які живуть у незареєстрованому шлюбі, публічно визнають свої відносини, часто наголошуючи на свідомому виборі форми партнерства. Відмінності виявлені українськими психологами, дають змогу зробити висновок, що свідомі переваги неофіційного шлюбу, який обирає молодь має додаткові не завжди на перший погляд явні причини.

Молодь вважає, що так званий цивільний шлюб є стадією до офіційного шлюбу, і у деяких випадках не зареєстрований шлюбні відносини є альтернативою офіційним.

У сучасному світі відбувається повільне зміщення уявлень у гендерному напрямку ролей, в загальному саме жіночих. Половина молоді переконана, що головна роль жінки – материнство, але третина, полягає, що головним у житті жінки може бути – кар'єра. У цілому встановлено, що з 1996 по 2008 рік вектор змін гендерних уявлень молоді про шлюб був направлений в сторону знищення традиційно-патріархальних сімейних поглядів і зараз на місце патріархату прийшли егалітарні відносини, де влада розподілена порівну, але наявність такої моделі відносин є запусковим механізмом для конфліктів. В зв'язку з цим сучасну модель сім'ї можна вже назвати конфліктною моделю шлюбу.

Представники соціальної психології пов'язують поняття домінантності з прийманням відповідальності за дії групи і домінування

одного з партнерів є необхідною умовою міцної сім'ї. Прийняття відповідальності виступає одним з необхідних механізмів для ефективного регулювання життя. Так, М.Мід відмічає можливість існування «нормальної сім'ї» тоді, коли відповідальність за неї як цілого несе ніхто інших, як чоловік-батько. Всі інші сім'ї, де дане правило порушують, попадають в категорію «аномальної сім'ї». Р.Зідер акцентує увагу на тому, що фази молодості, статевої та соціально-культурної зрілості настають раніше економічної незалежності. Тому, ідеї створення нормативної сім'ї з проблемами домінування, близькості, видається молодому поколінню у вигляді чогось неможливого.

Сучасна модель шлюбу в сім'ї характеризує собою розділ праці і дому. У рамках такого соціокультурного розподілу сімейних обов'язків, жінки, приймають безпосередню участь у процесі заробітку грошей, продовжуючи при цьому займатися домашніми справами, чим створюють собі подвійне навантаження. Тим самим відзначається посилення процесу трансформації чоловічих та жіночих ролей у сімейному житті. Традиційний уклад сім'ї на заході видозмінився в результаті фемінізму, що полягає в рівноправності сімейних функцій між подружжям та раціоналізації ведення сімейного побуту. Для української жінки рівноправні функції у сфері сімейного побуту виступають досить специфічним вирішенням питання, оскільки у попередній моделі обов'язків було в надлишку як у чоловіків, так і у жінок. У сучасному світі, а тим паче в умовах життя в мегаполісі на чоловіка лягає значно менше навантаження ніж на жінку, яка все ще виконує великий об'єм обов'язків.

Аналіз наукової літератури, присвяченої питанням гендера, свідчить про дихотомічність розгляду понять маскулінність та фемінність. Впродовж тривалого періоду ці поняття взаємовиключають одне одне. (А. Адлер, К. Юнг, Ж. Піаже, З. Фрейд, А. Барнетт і інші). В наш час ми бачимо зміну пріоритетів у розвитку жіночого та чоловічого

начал в особистості, що підтверджують багато сучасних вчених, такі як: Є.П Ільїн, І.Г. Малкіна-Пих, Ш. Берн , І.С. Кон та інші.

В сучасній вітчизняній психології проблема соціальних уявлень більш детальніше вивчається в контексті соціальної психології, в рамках якої вчені виокремлюють закономірності уявлення людиною самої себе та інших людей. Даний підхід відображений в роботах Г.М. Андрєєвої, В.С. Агєєва та інших. Зародження школи соціальних уявлень почалось на рубежі ХХ-ХХІ ст. Важливе значення у структурі уявлень займають моральні норми, які є продуктом соціально-психологічної взаємодії.

Висновки до першого розділу

Вивчивши наукові погляди на сім'ю та шлюб можна зробити такі висновки:

Сім'я починає свою історію з часів первісного суспільства. Сім'я та шлюб у своєму розвитку пройшли кілька стадій, у тому числі перехід від материнської до батьківської сім'ї, від групового до моногамного шлюбу. Сім'я та шлюб настільки багатозарове явище, що різні автори пропонують класифікацію шлюбно-сімейних відносин на основі різних принципів.

Сімейні відносини багаті на функції, які вони виконують як на індивідуальному, так і на суспільному рівні. У сучасному суспільстві відбуваються значні зміни у уявленні про шлюб та сім'ю.

Розглядаючи поняття «уявлення» можна зазначити, що це розумовий процес (усвідомлений чи неусвідомлений), який відтворює спогад чи думку у нашій свідомості, як результат пережитого досвіду. В основі лежить наше сприйняття того чи іншого об'єкта, з яким ми, можливо, вже мали справу в минулому або якимось чином вже зачіпали схожу з ним тему.

Також можна зазначити, що сім'я виступає першою соціальною групою в житті людини, будується на загальній системі нормативних норм, які в свою чергу надаються соціально-психологічною взаємодією. Одним з невід'ємних вимог соціально-психологічних взаємодій виступають уявлення, як спосіб бачення того чи іншого аспекта світу, згодом уявлення перетворюються на судження чи дії, і навіть виступає провідною характеристикою свідомості. Видозміни традиційного укладу сім'ї започаткував феміністський рух, що активно розвивається, в основі якого лежить рівноправний розподіл сімейних функцій між подружжям та індустріалізації ведення сімейного побуту.

Зміни такого роду призводять суспільство до розмивання гендерних ролей, уявлень. Однак проблема відсутності певних моральних норм, які формуються не тільки шлюбно-сімейними, але й рольовими відносинами, виступають одними з важливіших факторів, які визначають значимість і цінність сім'ї в сучасній молоді.

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ ВІДМІННОСТЕЙ УЯВЛЕНЬ ПРО ШЛЮБ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

2.1. Обґрунтування вибору діагностичних методик та організація емпіричного дослідження

З метою вивчення гендерних відмінностей уявлень про шлюб у студентської молоді було проведено емпіричне дослідження, у якому взяли участь 24 студенти Національного авіаційного університету 3 та 4 курсів, віком від 20 до 24 років 17 жіночої та 3 чоловічої статі.

Для досягнення поставленої мети були визначено такі завдання дослідження:

1. Підібрати необхідний діагностичний інструментарій проведення дослідження;
2. Організувати та провести дослідження гендерних відмінностей у ставлення до сім'ї та шлюбу у студентської молоді.
3. Проаналізувати результати емпіричного дослідження.
4. Сформулювати висновки та висновки за підсумками теоретичного та емпіричного вивчення питання

У роботі використовувався комплекс методів дослідження: теоретичні (аналіз та синтез літератури в аспекті досліджуваної проблеми), емпіричні (психологічне тестування).

Структура даного психодіагностичного дослідження містить три основні етапи:

- підготовчий
- проведення експериментального дослідження

— аналіз і інтерпретація результатів (підготовка психодіагностичного висновку).

На першому (підготовчому, передекспериментальному) етапі здійснюється збір відомостей про респондентів.

Таким чином, в ході підготовчого етапу були вирішено дві важливі задачі:

1. Підібрати необхідні діагностичні інструменти для проведення дослідження
2. Організувати та провести дослідження гендерних відмінностей уявлень про сім'ю у студентської молоді.
3. Проаналізувати результати емпіричного дослідження.
4. Сформулювати висновки і заключення по підсумкам теоретичного і емпіричного вивчення питання.

Таким чином, проведена теоретична підготовка щодо використання методологічного інструментарію дозволяє перейти безпосередньо до дослідження.

Матеріали надсилалися індивідуально кожному за допомогою електронної пошти.

Виконання завдань не викликало труднощів та негативних реакцій у респондентів.

Кожен був попереджений про те, що на проходження потрібно буде витратити певний час.

Для діагностики нами використовувалася переважно індивідуальна форма роботи. За допомогою тестів та опитування, ми змогли виявити особливості гендерних відмінностей щодо сім'ї та шлюбу у студентської молоді.

Такі методики в даному випадку є найбільш об'єктивними при досягненні поставлених завдань та мети дослідження.

1. Для вивчення особливості гендерних відмінностей уявлень про шлюб у студентської молоді нами була розроблена анкета, метою якою є вивчення гендерних відмінностей щодо сім'ї та шлюбу.

Анкета складається з 18 питань (Додаток А).

2. Методика «Рольові очікування та домагання у шлюбі» (РОП) А.М. Волковий (Додаток Б)

3. Методика «Розподіл ролей у сім'ї» (Ю.Є.Альошина, Л.Я.Гозман, Є.М.Дубовська) – для вивчення установок особистості щодо розподілу сімейних ролей. (Додаток В)

Мета методики: уточнення уявлень молоді про значущість сімейного життя, сексуальних відносин, особистої спільності чоловіка та дружини, батьківських обов'язків, професійних інтересів кожного з подружжя, господарсько-побутового життя, моральної та емоційної підтримки, зовнішньої привабливості партнера.

Методика «Рольові очікування та домагання у шлюбі» містить по 3 твердження у кожному варіанті (чоловічому та жіночому) і складається з 7-ми шкал. Респондентам пропонується самостійно ознайомитись із набором тверджень, що відповідають їх статі, і висловити своє ставлення до кожного твердженню, використовуючи такі варіанти відповідей: «Повністю згоден», «Загалом, це правильно», «Це не зовсім так», «Це неправильно».

Методика «РОП» дозволяє визначити: роль включає висунення різного роду ініціативи у сфері дозвілля, а також активність, пов'язану з організацією виходів сім'ї в гості, в кіно, плануванням і проведенням відпустки і так далі.

Уявлення про значущість у сімейному житті сексуальних відносин, особистісної спільності чоловіка та дружини, батьківських обов'язків, професійних інтересів кожного з подружжя, господарсько-побутового обслуговування, моральної та емоційної підтримки, зовнішньої привабливості партнерів.

Ці показники відображають основні функції сім'ї, що становлять шкалу сімейних цінностей. 2. Уявлення про бажаний розподіл ролей між чоловіком та дружиною при реалізації сімейних функцій, об'єднані шкалою рольових очікувань та домагань.

Методика «Розподіл ролей в сім'ї» Завдання методики дати опис розподілу основних подружніх ролей.

Правил або теоретичного обґрунтування того, як необхідно розрізняти родинні ролі, фактично не існує, швидше, є певна найбільш поширена традиція виділення і опису наступних родинних ролей: матеріальне забезпечення сім'ї, хазяйка (господар), догляд за маленькими дітьми, виховання дітей більш старшого віку, сексуальний партнер, організатор розваг, забезпечення психологічного комфорту, організатор родинних зв'язків, організатор родинно-субкультура. Приведемо детальніший опис основних ролей в сім'ї.

Відповідальний за матеріальне забезпечення сім'ї.

Ця роль включає, перш за все, різні собов'язки, пов'язані із зароблянням грошей, забезпеченням сім'ї, адекватним для неї рівнем матеріального добробуту. У дослідженнях різних українських авторів, окрім даного позначення цієї ролі, часто використовується інше – «годувальник». Велика кількість даних, отримані як українськими, так і зарубіжними авторами, свідчать, що ця роль сприймається як чоловіча, її реалізація більшою мірою лежить на плечах чоловіка.

Господар-хазяйка.

Традиційно ця роль включає покупку продуктів і приготування їжі, догляд за одягом, забезпечення затишку, порядку і чистоти в будинку. У більшості культур ця роль закріплена за дружиною (матір'ю), хоча в сучасній сім'ї в цьому плані сталися значні зрушення. Так, за даними Ф.І. Ная, 70% чоловіків заявили, що ця роль має бути поділена між чоловіком і дружиною порівну.

Відповідальний за догляд за немовлям.

Ця роль полягає в діяльності по забезпеченню дитяті фізичного і психічного комфорту (чистоти, їжі, тепла, оберігання від небезпеки і так далі). Традиційні норми наказують виконання цієї ролі матері, хоча егалітарні норми, що широко поширилися в останні десятиліття, дещо похитнули це переконання.

Вихователь.

Дана роль полягає в реалізації обов'язків, пов'язаних з розвитком дитини в компетентну, моральну і соціалізовану особистість. Батьки навчають дитину, що добре, що погано, щеплять відповідальність, акуратність, уміння поводитися правильно з іншими людьми, допомагають в навчанні. Реалізація цієї ролі, в цілому, визначається деякими специфічними чинниками.

Перш за все, то, наскільки батьки взагалі включені в цю роль, залежить від їх рівня освіти (чим вище рівень, тим менше дітей в сім'ї і тим більше уваги приділяють батьки вихованню своєї дитини). На підставі багаточисельних даних можна говорити про те, що міра включеності чоловіка і дружини у виховання визначається, у тому числі і статтю дитини. Якщо дитина хлопчик, то ця функція частіше розподіляється між батьками порівну, у випадку ж, якщо в сім'ї зростає дівчинка, її вихованням займається перш за все мати.

Сексуальний партнер.

Ця роль включає прояв різного роду активності в плані сексуальної поведінки. Традиційно вважається, що ініціює і визначає характер сексуальних стосунків чоловіка (за даними Ф.І. Ная, 80% чоловіків і жінок констатують велику активність чоловіка в цій сфері). При цьому результати опитів свідчать про те, що чоловіки зацікавлені в активності жінок як сексуальних партнерів. Потрібно відзначити, що в молодих сім'ях дружини частіше виступають ініціаторами інтимних стосунків, чим в більш літніх.

Організатор розваг.

Виділення подібній ролі само по собі відображає серйозні зміни в житті суспільства, оскільки яких-небудь 17 років тому про культуру дозвілля для широких верств населення не могло бути і мови. Ця роль виконує цю роль.

Організатор родинної субкультури.

Поява цієї ролі, як і ролі організатора дозвілля, відображає корінні зміни, що відбуваються в суспільстві, і, перш за все, зростання культурного рівня широких верств населення. Коли люди більше починають цікавитися наукою, мистецтвом. Ходити в кінотеатри, музеї. Реалізація цієї ролі включає

активність, направлену на формування у членів сім'ї певних культурних цінностей, досить всіляких інтересів і захоплень.

Відповідальний за підтримку родинних зв'язків.

Дана роль включає участь в родинних ритуалах і церемоніях, організацію спілкування з родичами, сприяння матеріальному забезпеченню, соціальному становленню членів сім'ї.

Реалізація цієї ролі традиційно покладається на обох, хоча декілька велику активність повинна при цьому проявляти дружина. Треба відзначити, що останнім часом в світі спостерігається значне зниження значущості родинних зв'язків, причому якщо молоде подружжя сповна задоволене кількістю родинних стосунків, то літні вважають, що родинних стосунків зараз далеко недостатньо.

«Психотерапевт»

Ця роль є однією з найцікавіших і важливих в сучасній сім'ї. Потрібно відзначити, що само її поява викликана корінною зміною функцій сім'ї, коли одним з основних стає задоволення потреб членів сім'ї в підтримці, захисті, особовому комфорті. Реалізація цієї ролі пов'язана з активністю, направленою на вирішення особових проблем партнера, – вислухати, виразити прийняття, симпатію, допомогти розібратися в проблемі, емоційно підтримати. Дані деяких досліджень говорять про те, що жінки краще виконують цю роль, чим чоловіки.

Опитувальник містить 21 питання, кожне з яких має 4 варіанти відповіді. Обробка результатів зводиться до підрахунку, в якій мірі та чи інша роль реалізується чоловіком або дружиною.

2.2. Аналіз та інтерпретація результатів емпіричного дослідження гендерних відмінностей уявлень про шлюб у студентської молоді

Результати використання опитувальника «РОП» О. Н. Волкової. Дана методика дозволяє визначати рольові очікування та домагання партнерів. І

оскільки в рамках дослідження розглядаються гендерні особливості, то завдяки цій методиці, ми зможемо побачити, в яких саме аспектах спільного життя, між юнаками та дівчатами, можливі розбіжності.

Порівняльний аналіз проводиться за наступною схемою – зіставляються по черзі середні показники юнаків та дівчат, отримані під час обробки даної методики.

За методикою «РОП» було отримано такі результати (див. табл.2.2.1)

Таблиця 2.2.1

Результати за методикою РОП

	Шкала сімейних цінностей	Юнаки	Дівчата
Рольові очікування в шлюбі	Інтимно-сексуальна	4,17	3,67
	Особистісна ідентифікація себе з партнером	6,23	6,4
	Господарсько-побутова	4,07	5,01
	Батьківсько-виховна	6,13	6,9
	Соціальна активність	4,17	6,53
	Емоційно-психотерапевтична	6,83	7
	Зовнішня привабливість	5,6	5,87

Більш наглядно отримані результати можна переглянути на діаграммі

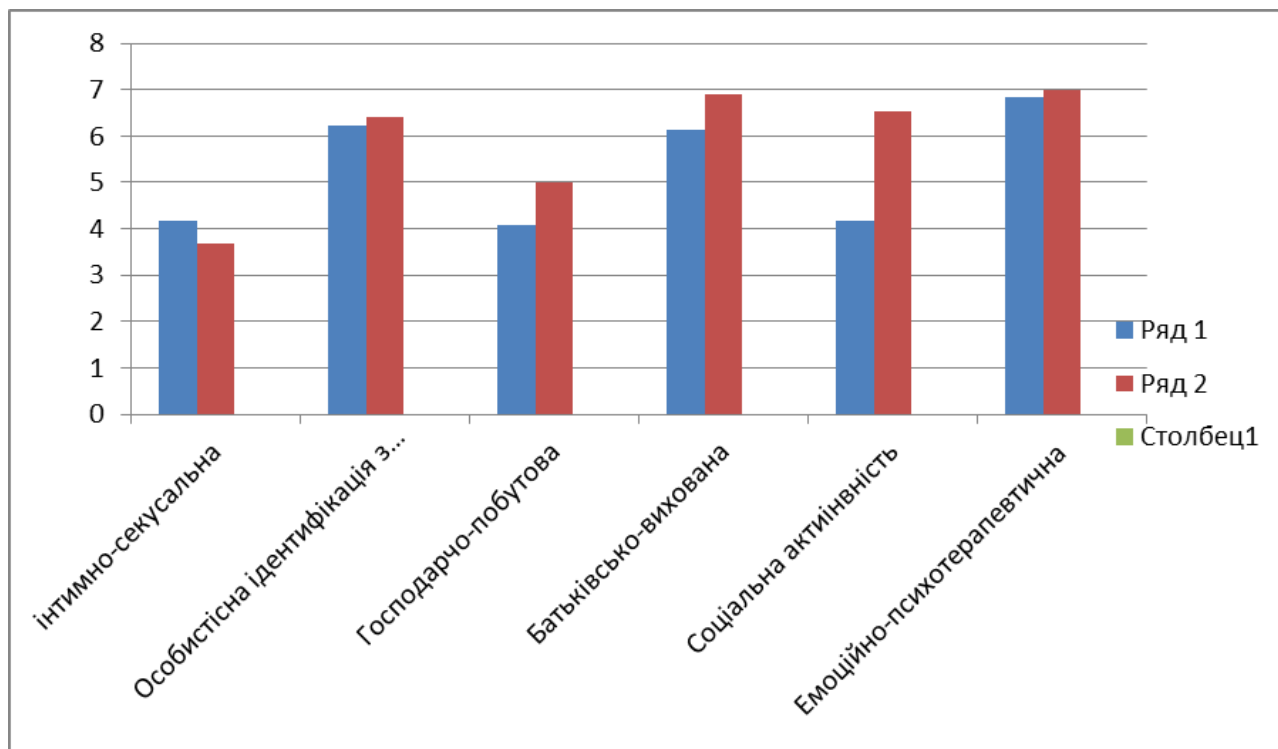

Рис 2.1.1 Результати у досліджуваних вибірках за методикою РОП

Розглянувши всі отримані результати та графіки, можна зробити висновок про те, що ці показники перебувають у межах норми.

Але було помічено такі тенденції: - у групах юнаків та у групі дівчат різниця шкал соціальної активності знаходиться близько до критичного значення, що видно на діаграмі.

Шкала соціальної активності відбиває установку на значимість зовнішньої соціальної активності (професійної, суспільної) стабільності шлюбно-сімейних відносин. Загальна оцінка шкали висловлює значущість поза сімейних інтересів для чоловіка (дружини), що є основними цінностями у процесі міжособистісної взаємодії подружжя.

Це може говорити про можливі конфлікти у цій сфері. У групах юнаків та дівчат емоційно-психотерапевтична шкала близька до критичної, що зазначено на малюнку.

Загальна оцінка шкали розглядається як показник значущості для чоловіків взаємної моральної та емоційної підтримки членів сім'ї, орієнтації на шлюб як середовище, що сприяє психологічній розрядці та стабілізації. Для двох вибірок цей показник є важливим.

- Всі опитуванні, незалежно від статі готові одружуватися, мають активну соціальну та батьківську позицію, піклуються про соціальний статус сім'ї, реалізуючи свої професійні та суспільні інтереси, одночасно з цим займаються вихованням дитини та доглядом за нею.

Порівняння середніх значень показує, що найбільші відмінності в цій групі стосуються в очікуваннях у соціальній активності, у домаганнях у господарсько-побутової сфері та зовнішньої привабливості, середні значення які вищі у жінок.

Якщо ми порівнюємо рольові установки хлопців та дівчат, то побачимо наступне. Хлопці ставлять більш значний рівень сексуальних відносин, ніж дівчата. Крім цього, помітна тенденція перекладання один на одного емоційного лідерства у сім'ї, а також своєрідне перетягування позиції більшої соціальної активності.

Найбільшу розбіжність ми бачимо у шкалах особистої ідентифікації з партнером. Також помічені розбіжності у шкалах господарсько-побутової сфери, емоційно-психотерапевтичної та зовнішньої привабливості.

Розбіжності присутні в шкалах батьківсько-виховної, соціальної активності, емоційно-психотерапевтичної, зовнішньої привабливості.

Саме за цими показниками можливі розбіжності в майбутні сім'ї.

Далі ми проаналізували рольові претензії у шлюбі.

Таблиця 2.2.2

Результати Методики «Рольові очікування та домагання у шлюбі»

Рольові	Господарчо-побутові	3,6	5,67
---------	---------------------	-----	------

очікування та домагання у шлюбі	Батьківсько- виховні	6,17	5,1
	Соціальна активність	6,77	6
	Емоційно- психотерапевтична	5,47	6,6
	Зовнішня привабливість	3,47	5,83

Велика різниця у відповіді виявилася на господарсько-побутовій шкалі.

У вибірці дівчат вищі результати на наступні установки:

- на власну активну участь у веденні домашнього господарства;
- на власну привабливість, прагнення модно та красиво одягатися;
- Прагнення дружини бути сімейним «психотерапевтом».

У вибірці юнаків нами були відзначені лише високі показники шкалам:

- соціальної активності, що ілюструє виразність своїх професійних потреб чоловіка;

- Батьківсько – виховна шкала. Підшкала рольових вимог відбиває орієнтації чоловіка на власні обов'язки у вихованні дітей.

Таким чином, можна зробити висновок, що в даній методиці виявляються гендерні особливості у наступних шкалах:

- Господарсько – побутова;
- Зовнішня привабливість;
- Соціальна активність.

З нашого дослідження видно, що у кожній вибірці є певна узгодженість. Щодо розбіжностей, то вони також присутні, і можна сказати, пов'язані з гендерною приналежністю, так як у сучасному світі дівчата у всіх країнах світу прагнуть слідувати моді і звертають значну увагу на свій зовнішній вигляд.

Ми бачимо гендерні особливості можливої рольової невідповідності у майбутніх сім'ях. Зрозуміло, погляди на сім'ю в шлюбний період і реальна практика подружніх відносин – не те саме. Проте, дошлюбні уявлення певною

мірою позначаються на подальшому сімейного життя, особливо у початковий період.

Таблиця 2.2.3

Аналіз результатів емпіричного дослідження за методикою «Розподіл ролей у сім'ї» (Ю.Є.Альошина, Л.Я.Гозман, Є.М.Дубовська)

Назва шкали «Розподіл ролей в сім'ї»	1 група (юнаки) Середнє значення	2 група(дівчата) Середнє значення
Шкала «виховання дітей»	2,91	2,86
Психотерапевтична шкала	2,65	2,89
Шкала «організатора розваг»	2,38	2,59
Шкала «господар\господиня»	2,45	2,47
Шкала «організатор сімейної системи»	2,35	2,4
Шкала «сексуальний партнер»	2,23	2,24
Шкала «матеріальне забезпечення сім'ї»	1,59	1,82

Згідно аналізу результатів емпіричного дослідження було виявлено, що респонденти жіночої статі найбільше значення отримали такі ж шкали, як і в юнаків, тільки дані шкали були розподілені наступним чином: на перше місце поставили емоційно-психотерапевтичну шкалу, далі слідує шкала соціальної активності, на третьому місці шкала особистісної ідентифікації. Найнижче значення у дівчат, так як і у парубків, біло виявлено по інтимно-сексуальній шкалі. Провевши діагностичне дослідження і обробивши отримані нами результати, ми зробили таблицю 2.2.3, в якій представлені середні значення по опитувальнику «Розподіл ролей в сім'ї»

В результаті методології консультант черпає консалтингові програми та розробляє конкретні рекомендації для пари. Аналізуючи ступінь послідовності сімейних цінностей свого чоловіка та дружини, консультант зосереджується на подружжя на сімейних цінностях, що характеризується найменшим збігом, оскільки їх невідповідність є однією з причин ролі у шлюбі. Невідповідність очікувань та заяв про шлюбні партнери є фактором конфлікту, який дестабілізує міжособистісні стосунки в сім'ї. Перед останньою розмовою з подружжям консультант повинен ознайомитись з кожною найбільш відповідною формою передачі інформації про результати опитування (окрема розмова з кожним з подружжя або спільної дискусії про результати). Для того, щоб визначити результати досліджень щодо узгодженості сімейних цінностей та ролі адекватності подружжя, консультант зазвичай використовує діаграми. Заключний консультант з розмови повинен побудувати так, щоб подружжя, засновані на ідеях, отримані на ролі своєї ролі в сім'ї, прийняли спільне рішення про необхідність оптимально розгортання сімейних функцій, обов'язково враховуючи індивідуальні потреби та Інтереси як чоловіка, так і дружини.

3) Анкета «Гендерні відмінності уявлень студентської молоді про шлюб» - для дослідження уявлень молоді про сім'ю та шлюб.

Проаналізуємо відповіді на анкету.

Респондентам було поставлено питання: «Чи часто ви думаєте про те, яким буде ваше сімейне життя». Відповіді відображені у таблиці 2.2.4.

Таблиця 2.2.4

Результати анкетування «Гендерні відмінності студентської молоді про шлюб»

«Чи часто ви думаєте про те, яким буде ваше сімейне життя?»

Відповіді респондентів	Вибірка 1 (юнаки),%	Вибірка 2 (дівчата),%
Дуже часто	-	25

Часто	33	42
Іноді	67	33

Можна зробити висновок, що дівчата набагато частіше ніж хлопці думають про своє подальше життя та як воно складається. 67% дівчат яких опросили часто і дуже часто думають про це. У хлопців не було відповіді «дуже часто, 70% хлопців навпаки обрали варіант «іноді»

Відповіла на питання «Чи обов'язковою, на вашу думку, є офіційна реєстрація шлюбу?» (Див.таб.2.2.5)

Таблиця 2.2.5

Результати анкетування «Гендерні відмінності студентської молоді про шлюб»

«Чи обов'язковою, на вашу думку, є офіційна реєстрація шлюбу?»

Відповіді респондентів	Вибірка 1 (юнаки),%	Вибірка 2 (дівчата),%
Так	67	85
Ні	33	15

Можна зробити висновок, що більша частина респондентів у 2-х вибірках вважають, що реєстрація шлюбу – це обов'язково.

При цьому, основна частина хлопців вважає, що реєстрація шлюбу дає впевненість в партнері. У дівчат однією з попутних відповідей був – «батько дитини, якою народилася в офіційному шлюбі, автоматично признається чоловік»

Питання, про мотиви для вступу в шлюб, дає нам наступні результати: 100% дівчат «кохання» вважають основним мотивом для вступу в шлюб.

75% хлопці також вважають «кохання» – основним з мотивів для укладання шлюбу, але більша частина дівчат, котрі вважають вагітність – основним мотивом для вступу у шлюб з хлопцем.

Варто відзначити, що 33% хлопців вважають основним мотивом соціальні установки. По гендерному признаку у чоловіків дуже сильних відмінностей в виявленні мотивів для вступу у шлюб виявлено не було.

Питання «Хто повинен займатися організацією побуту та веденням домашнього господарства?» розділило хлопців на 2 лагерь.

67% вважають, що обидва повинні займатися побутом, а 33% вирішили віддати це право жінці. Варто відзначити, що ні в першій, ні другій виборці не було відповіді «чоловік».

На думку більшості дівчат та хлопців організацією розваг повинні займатися обидва партнера. Лише один хлопець вважаю, що це повинен робити лише чоловік.

Уявлення про сімейне життя більшість опитаних в обох вибірках вважають, що під «під впливом прикладу сім'ї батьків».

Щодо бажаної кількості дітей, то модальним значенням стали дві дитини (це число назвало 80% опитаних в обох групах). Гендерні відмінності з цього питання незначні.

Гендерні відмінності яскраво виявилися у віці для вступу до офіційного шлюбу: 80% дівчат і 40% юнаків готові до шлюбу відразу після закінчення вузу; більшість (60%) юнаків відповідно стереотипу «годувальника сім'ї» вважають, що спочатку потрібно влаштуватися на роботу, і стати фінансово незалежним, щоб забезпечувати сім'ю.

Також гендерні відмінності яскраво проявилися у відповідях на питання про те, хто має розпоряджатися сімейним бюджетом та бути «годувальником» у сім'ї. Більшість дівчат вважають, що подружжя має укладати однаково. Юнаки ж навпаки: 100 % опитаних вважають, що чоловік має бути годувальником у сім'ї та розпоряджатися бюджетом

Отримані емпіричні значення t (6.9) знаходяться в зоні значущості. Можемо бачити, що студентська молодь має уявлення про шлюб

Згідно аналізу результатів статистичного аналізу дослідження гендерні відмінності уявлення про шлюб знаходяться в зоні значущості. Друга група

(жінки) більш значимо розуміють про шлюбні відносини ніж перша група чоловіки.

Це говорить про те, що характеризуються тим, що вони готові зробити усвідомлений вибір подальшого уявлення про шлюб. У них присутня впевненість у правильності прийнятого рішення.

Оцінюючи результатів дослідження було розроблено рекомендації до роботи з молодими людьми.

Необхідно ознайомитись з умовами, за яких молоді люди можуть створити сім'ю. Численні дослідження соціологів, психологів, педагогів свідчать, що стабільна сім'я може бути створена за певної готовності молодих людей до сімейного життя. Поняття «готовність до сімейного життя» включає соціально-моральну, мотиваційну, психологічну і педагогічну готовність.

Простежується мотив одруження заради продовження роду, необхідно ознайомити молодих людей з рекомендаціями щодо народження здорових дітей.

У сучасному світі все ще небагато інформація про те, як створювати сім'ю, вибрати партнера, зберегти шлюб. Дані методики дозволяють краще зрозуміти партнера, його бажання, уявлення про шлюб, в наш час це є дуже актуальною темою і може допомогти у будівництві сімейних цінностей та уявлень молоді про сім'ю.

Можна запропонувати молодим людям ще до шлюбу обговорити основні аспекти їхнього майбутнього сімейного життя, бажання, очікування, бачення шлюбу та розподілити обов'язки. Таким чином це збільшить відсоток щасливих шлюбів, де партнери розуміють бажання один одного та бачення сумісного майбутнього. Рекомендуємо внести методики про уявлення сімейного життя у шкільну програму, та для групових занять зі студентам, що б покращило уявлення сучасної молоді про шлюб та сім'ю.

Так як у своєму дослідженні я зіткнулася з нестачею теоретичних даних щодо гендерних особливостей сучасної молоді стосовно сім'ї та шлюбу, можна

говорити про недостатню вивченість питання підготовленості молоді до шлюбу, що вимагає більш повних досліджень.

Висновки до другого розділу

На основі отриманих даних було зроблено такі висновки:

1. Любов і шлюб, як і раніше, є однією з головних життєвих цінностей сучасної молоді, мотиви вступу у шлюб як у хлопців так і у дівчат присутні, причому значущість любові та шлюбу зі збільшенням віку респондентів.

2. Деякі відмінності в уявленнях про кохання та шлюб залежать від статі респондентів. Думки статей зійшлися в тому, що вихованням дітей мають займатися лише самі батьки, і проживати молода сім'я має окремо від родичів. Кохання, як для дівчат, так і для юнаків є головним фактором для одруження. Загалом, уявлення дівчат та юнаків про сім'ю та шлюб мають деякі відмінності.

3. Виявлені відмінності у уявленні чоловіками та жінками моделі та ролі сім'ї, жінки виступають за рівноправність у більшості питаннях, а чоловік ж бажають мати патріархальні відносини та саме патріархат уявляють при створенні сім'ї.

4. В ході аналізу можна зазначити, що саме у жінок більш сформоване і чітко уявлення про шлюб та сім'ю ніж у чоловіків. Жінки чітко уявляють свою роль та задачу в шлюбі, мають уявлення про свого партнера, більша частина респондентів жіночої статі визначила, що офіційна форма шлюбу – є єдиною допустимою для них формою сім'ї.

ВИСНОВКИ

Теоретичний аналіз проблеми дозволив нам сформулювати наступні висновки.

Одним із етапів становлення молодого покоління можна вважати вступ до шлюбних відносин та створення сім'ї. Термін «сім'я» має кілька значень. У першому значенні сім'я виступає як соціальний інститут (з погляду громадського санкціонування шлюбно-сімейних відносин). У другому значенні сім'я - це мала соціальна група, члени якої пов'язані шлюбними або спорідненими відносинами, спільністю побуту та взаємною моральною відповідальністю, соціальна необхідність якої обумовлена потребою суспільства у фізичному та духовному розвитку.

Шлюб – інститут регулювання відносин між чоловіком і жінкою. Шлюб – суспільно визнаний і санкціонований юридичний союз. Це соціальна форма відносин між чоловіком і жінкою, яка історично змінюється. Через шлюб суспільство впорядковує і санкціонує їх статеве життя, встановлює подружні і батьківські права й обов'язки.

Термін «уявлення» визначається насамперед як психічний чи розумовий процес, який відбувається у свідомості на основі минулого сприйняття людиною тієї чи іншої візуальної чи вербальної інформації. Уявлення виступає не просто, як психічна діяльність, що відбувається у свідомості однієї конкретної людини, а як унікальний процес, процес створення стереотипних образів та зображень, що виникають під впливом різних факторів, таких як: соціалізація, комунікація з оточуючими. В результаті дослідження виявлено, що жінки, мають більш чіткі уявлення про сім'ю та шлюб.

Поняття любові, сім'ї та шлюбу в уявленнях молоді близькі, але не тотожні, базові риси ідеальної майбутньої сім'ї – партнерські, рівноправні відносини подружжя, які разом виховують дітей та чітко розподіляють обов'язки, живучи окремо від батьків.

Студенти нормально сприймають і офіційно не зареєстрований шлюб, і шлюбний договір, але впевнені, що офіційно оформляти стосунки потрібно лише тим, хто до цього готовий – і психологічно (хоче дітей, жити разом із коханою людиною, вирішувати з нею разом усі проблеми, піклуватися), і матеріально (досить заробляє), що з можливим не раніше 24-25 років.

Кохання теж важливе, більшість дівчат вважають неможливими шлюб і інтимні стосунки без кохання. Метою створення сім'ї виступає функція продовження роду, але виконання батьківсько-виховних функцій більшість дівчат чекають від чоловіків, вони ж у свою чергу готові ділити обов'язки, беручи собі меншу частку відповідальності. У описі відносин сім'ї юнаки використовували загальні поняття, на відміну від дівчат.

За підсумками роботи виявлено, що у молодіжному середовищі є певна тенденція, пов'язана з поділом владних повноважень у реалізації базових сімейних функцій. Це певний відхід від традицій і норм сімейно-шлюбних відносин, властивих патріархату.

У створенні майбутніх сімей можливі проблеми зі встановленням емоційного лідера у відносинах, оскільки існує тенденція до перекладання відповідальності один на одного.

Таким чином, отримані в ході проведення експериментального дослідження результати щодо гендерних відмінностей уявлень про сім'ю та шлюб у студентської молоді показали, що ця проблема є актуальною та вимагає більшого вивчення та досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Войцях Т.В. Інноваційні методики діагностичної роботи з сім'єю: спецкурс / Т. В. Войцях. – Черкаси: ОПОПП, 2012. – 68 с.
2. Ганкевич О.В. Вплив дозвілля на задоволеність подружнім життям / О. В. Генкевич // «Наука і освіта». – 2014. - № 14. – С. 89-93.
3. Крупник І.Р. Батьківська модель родини в аспекті її впливу на формування уявлень про майбутнє сімейне життя / І. Р. Крупник // Український науковий журнал «Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікації». – 2013. – № 3. – С. 212.
4. Мазурик І.О. Гендерні особливості рольових очікувань молоді стосовно майбутнього партнера у шлюбі молоді [Електронний ресурс] / І. О. Мазурик // Електронний збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної освіти. – 2013. – 1(11). – Режим доступу : http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp11/1/Mazurik.pdf
5. Самотаєва Е.О. Уявлення молоді про сімейне життя в ракурсі проблеми підготовки до шлюбу / Е. О. Самотаєва // Гуманітарний вісник. – 2012. – № 25.– С. 449–453.
6. Говорун Т. В. Стать та сексуальність: психологічний ракурс - [навчальний посібник.] / Т. В. Говорун, О. М. Кікінежді. - Т.: Навчальна книга - Богдан, 1999. – 343 с.
7. Здравомыслова О. А. Гендерні контракти. «Гендер. Культура. Суспільство» / О. А. Здравомыслова. // Проект "Жінки Балтії". – 2003. – С. 179.
8. Клецина І.С. Гендерна соціалізація. – Санкт-Петербург: РГПУ ім. А.І. Герцена, 1998. – 92 с.
9. Короткий психологічний словник : словник / В.В.Абраменкова [та ін.]; сост. Л.А Карпенко під ред. А.В. Петровського, М.Г. Ярошевського. – Москва
10. : (Політ видан.), 1985. - 430 с.

11. Торохтий В. С. Методика діагностики психологічного здоров'я родини / В. С. Торохтий // Практична психологія та соціальна робота. - 2003;
12. Уэдделл М. Семья и ее динамика [Електронний ресурс] / М. Уэдделл.— 2000.—Режим доступу до ресурсу:
<http://www.socium.kiev.ua/pdf/simeyna%20terapiya/semeynaya%20psihoterapiya.pdf>
13. Сидоренко А.В. Структурні компоненти психологічної готовності молоді до сімейних стосунків /А. В. Сидоренко // Теоретичні і прикладні проблеми психології. – 2013. – № 1(30). – С. 343–349.
14. Чхаїдзе А.О. Взаємозв'язок особистісної зрілості з мотивацією створення шлюбу / А.О. Чхаїдзе //Теоретичні і прикладні проблеми психології. – 2013. –№ 3(32). – С. 298–302.
15. Максименко С.Д. Розвиток психіки в онтогенезі: В 2 Т. – К.: Форум, 2002. -Т.1: Теоретико-методологічні проблеми генетичної психології. – 319 с.
16. Помиткіна Л.В. Психодинамічна неконгруентність особистості: діагностика, корекція та консультування: Монографія. – К.: Книжкове видавництво НАУ, 2007. –180 с.
17. Помиткіна Л.В. Психологічні засоби корекції внутрішньо особистісних дисгармоній старшокласників / Вісник Черкаського університету. – Випуск 45. – Черкаси. – 2003. – С.66-70.
18. Психологічна енциклопедія / Автор-упорядник О.М. Степанов. – К.: Академвидав, 2006. – 424 с.
19. Рибалка В.В. Теорії особистості у вітчизняній психології та педагогіці: Навчальний посібник. – Одеса: Букаєв Вадим Вікторович, 2009. – 575 с.
20. Цимбалюк І.М. Психологічне консультування та корекція: Навч. посібник. – Рівне: ЦНТІ, 2001. – 65 с. Шнейдер Л.Б. Семейная психология:

учебное пособие для вузов. – Изд. 3-е. – М.: Академический Проект; Екатеринбург: Деловая книга. - 2007. - 736 с. 241.

21. Кайріс О.Д. Особливості емпатійної педагогічної дії //

Проблеми загальної і педагогічної психології: Зб. наукових праць інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України. – Київ, 2000.- Т. 2, вип. 1. - С. 69-72.

22. Карабанова О.А. Психология семейных отношений: учеб. пособ.- М.: Самара: Изд-во СИОКПП, 2001.

23. Карабанова О.А. Психология семейных отношений и основы семейного консультирования. – М., 2004.

24. Карвасарский Б.Д. Медицинская психология. – М.: Медицина, 1982. – 272 с.

25. Кернберг О. Отношения любви: Норма и патология. – М., 2000.

26. Эйдемиллер Э.Г. Юстицкий В.В. Семейная Психотерапия. - Л.:Медицина, 1989. - 255 сLevinger G., Moles O.C. Divorce and separation. N.Y., 1979. С. 256.

27. Муд М.. Культура и мир детства. – М., 1988. С. 257.

28. Selvini Palazzoli M., Boscolo L., Cecchin G. & Pratta G. Paradox and counterparadox. N-Y: Jason Aranson, 1978

29. Berlin G. The Effects of Marriage and Divorce on Families and Children [Electronic resource] / G. Berlin // MDRC. – 2004. - No 13. – P. 2-11. Mode of access:<https://www.mdrc.org/publication/effects-marriage-and-divorce-families-and-children>.

30. Rostowska T. Małżeństwo a funkcjonowanie rodziny / T. Rostowska, M. Spryszyńska // Roczniki Pedagogiczne. – 2014. - No 3. – P. 29-51.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Анкета

«Гендерні відмінності уявлень про шлюб у студентської молоді»

1. Ваша стать?

- 1) чоловіча
- 2) жіноча

2. Чи часто ви думаєте про те, яким буде ваше сімейне життя?

- 1) дуже часто
- 2) часто
- 3) іноді
- 4) ніколи

3. Чи обов'язковою офіційна реєстрація шлюбу?

- 1) так, на вашу думку,
- 2) ні

4. Чи є реєстрація шлюбу обов'язковою, якщо так, то чому?

- 1) реєстрація дає впевненість в шлюбному партнері
- 2) розділ майна при розставанні в рамках закону
- 3) батьком дитини, яка народилася в шлюбі автоматично стає чоловік
- 4) це відповідає суспільним нормам і правилам
- 5) інше

5. Які, на ваш погляд, мотиви вступу в шлюб має жінка?

Розподіліть построкowo по місцям від 1 до 6, не повторюючи місця

	1 місце	2 місце	3 місце	4 місце	5 місце	6 місце
А) кохання						
Б) соціальні стереотипи						
В) не бути самотньою						
Г) покращення матеріального стану						
Д) вагітність						
Е) незалежність від батьків						

6. Які, на вашу думку, мотиви вступу до шлюбу мають чоловіки?

Розподіліть по місцям від 1 до 6, не повторюючи місця.

	1 місце	2 місце	3 місце	4 місце	5 місце	6 місце
А) кохання						
Б) соціальні стереотипи						
В) не бути самотнім						
Г) покращення матеріального стану						
Д) вагітність дівчини						
Е) незалежність від батьків						

7. Хто повинен приймати рішення про народження дитини?

- 1) чоловік
- 2) жінка
- 3) взаємне рішення

8. Найоптимальніша кількість дітей на ваш погляд

- 1) 1
- 2) 2
- 3) 3 та більше
- 4) не обов'язково мати дітей

9. Хто повинен займатись вихованням дитини?

- 1) чоловік
- 2) жінка
- 3) взаємне рішення

10. Хто має займатись організацією побуту та введенням домашнього господарства?

- 1) чоловік
- 2) жінка
- 3) розподіл обов'язків на обох партнерів

11. Хто повинен займатися організацією сумісного відпочинку та розваг?

- 1) чоловік
- 2) жінка
- 3) обидва партнери

12. Чи допускаються конфлікти в сімейних стосунках?

- 1) так, для вирішення суперечностей та кращих відносин з партнером
- 2) ні, в сім'ї їх бути не повинно

3) не можу відповісти

13. Під впливом чого в більшій мірі у Вас сформувалися уявлення про сімейне життя і про протилежну стать?

- 1) під впливом прикладу батьків
- 2) під впливом прикладу друзів, знайомих
- 3) під впливом прикладу бабусі, дідуся
- 4) під впливом прикладу з кіно та телебачення

14. Ідеальний вік для вступу до шлюбу?

- 1) 18-20
- 2) 21-23
- 3) 23-25
- 4) 26-30
- 5) 30-35
- 6) 35 і старше

15. Який тип сімейних відносин вам більше підходить?

- 1) традиційна сім'я (чоловік домінує)
- 2) збереження незалежності особистості
- 3) партнерство

16. Ідеальна сім'я на ваш погляд – це сім'я, в якій є :

17. Хто повинен бути «годувальником» сім'ї?

- 1) чоловік
- 2) дружина
- 3) повинен бути спільник вклад в бюджет сім'ї

18. Хто повинен керувати сімейним бюджетом?

- 1) чоловік
- 2) дружина
- 3) обидва партнера
- 4) той, хто більше заробляє

Методика

«Розподіл ролей у сім'ї» (Ю.Є.Альошина, Л.Я.Гозман, Є.М.Дубовська)

Бланк методики

ППП (код) _____ Вік _____ Стать _____

Дата дослідження _____

Місце роботи (навчання) _____

Інструкція

Просимо Вас відповісти на пропоновані нижче питання, які стосуються деяких моментів організації Вашого сімейного життя. Всі Ваші відповіді зберігаються в таємниці.

Для кожного питання пропонується набір варіантів відповідей; виберіть, будь ласка, ту відповідь, що у більшій мірі відповідає Вашій точці зору, і на відповідному листку визначте його хрестиком напроти відповідного питання.

Текст опитувальника розподілу ролей у сім'ї

1. Від кого з вас залежать інтереси й захоплення сім'ї?

- А. В основному це залежить від чоловіка.
- Б. Це більшою мірою залежить від чоловіка, але й від дружини теж.
- В. Це більшою мірою залежить від дружини, але й від чоловіка теж.
- Г. В основному це залежить від дружини.

2. Від кого з вас більшою мірою залежить настрої у сім'ї?

- А. В основному настрої залежить від дружини.
- Б. Більшою мірою настрої залежить від дружини, але й від чоловіка теж.
- В. Більшою мірою настрої залежить від чоловіка, але й від дружини теж.
- Г. В основному настрої залежить від чоловіка.

3. Якщо виникне необхідність, хто з вас, перший, знайде, де можна зайняти велику суму грошей?

- А. Це зробить дружина.
- Б. Перша, це зробить дружина, але й чоловік теж.
- В. У першу чергу це зробить чоловік, але й дружина теж.
- Г. Це зробить чоловік.

4. Хто у вашій сім'ї частіше запрошує в дім гостей?

- А. Частіше запрошує чоловік.
- Б. Зазвичай запрошує чоловік, але й дружина теж.
- В. Зазвичай запрошує дружина, але й чоловік теж.

- М. Частіше запрошує дружина.
5. Кого в сім'ї більше турбує затишок і зручність вашої квартири?
- А. В основному чоловіка.
 - Б. Більшою мірою чоловіка, але й дружину теж.
 - В. Більшою мірою дружину, але й чоловіка теж.
 - Г. В основному дружину.
6. Хто з вас частіше першим цілує й обіймає іншого?
- А. Зазвичай це робить чоловік.
 - Б. Зазвичай це робить чоловік, але й дружина теж.
 - В. Зазвичай це робить дружина, але й чоловік теж.
 - М. Зазвичай це робить дружина.
7. Хто у вашій сім'ї вирішує, які газети й журнали виписувати?
- А. Зазвичай вирішує дружина.
 - Б. Більшою мірою це залежить від дружини, але й від чоловіка теж.
 - В. Більшою мірою це залежить від чоловіка, але й від дружини теж.
 - Г. Зазвичай вирішує чоловік.
8. Із чиєї ініціативи ви частіше ходити в кіно, у театр?
- А. З ініціативи чоловіка.
 - Б. В основному з ініціативи чоловіка, але буває, що й дружини.
 - В. В основному з ініціативи дружини, але буває, що й чоловіка.
 - Г. З ініціативи дружини.
9. Хто у вашій сім'ї грає з маленькими дітьми?
- А. В основному дружина.
 - Б. Частіше дружина, але й чоловік теж.
 - В. Частіше чоловік, але й дружина теж.
 - Г. В основному чоловік.
10. Від кого у вашій родині залежить взаємна задоволеність інтимними відносинами?
- А. В основному це залежить від чоловіка.
 - Б. Більшою мірою це залежить від чоловіка, але й від дружини теж.
 - В. Більшою мірою це залежить від дружини, але й від чоловіка теж.
 - Г. В основному це залежить від дружини.
11. Майже всі подружні пари час від часу зазнають труднощів в інтимних відносинах; як ви вважаєте, від кого це може залежати у вашій сім'ї (вільно або мимоволі) більшою мірою?
- А. Частіше від чоловіка.

Б. Зазвичай від чоловіка, але й від дружини теж.

В. Зазвичай від дружини, але й від чоловіка теж.

Г. Частіше від дружини.

12. Чиї життєві принципи й правила (відношення до неправди, обов'язковість виконання обіцянок, неможливість запізньєв й ін.) є визначальними у вашій родині!

А. Життєві принципи дружини.

Б. Як правило, дружини, але в деяких випадках і чоловіка.

В. Як правило, чоловіка, але в деяких випадках і дружини.

Г. Життєві принципи чоловіка.

13. Хто у вашій родині стежить за поведінкою маленьких дітей!

А. В основному це робить дружина.

Б. Частіше це робить дружина, а іноді й чоловік.

В. Частіше це робить чоловік, а іноді й дружина.

Г. В основному це робить чоловік.

14. Хто у вашій сім'ї ходить із дитиною в кіно, театр, на прогулянки й ін.?

А. В основному це робить чоловік.

Б. Частіше це робить чоловік, але й дружина теж.

В. Частіше це робить дружина, але й чоловік теж.

Г. В основному це робить дружина.

15. Хто у вашій сім'ї більшою мірою звертає увагу на самопочуття іншого?

А. Чоловік.

Б. Більшою мірою чоловік, але й дружина теж.

В. Більшою мірою дружина, але й чоловік теж.

Г. Дружина.

16. Уявіть собі таку ситуацію: в обох з вас з'явилася можливість перемінити роботу на більш високооплачувану, але менш цікаву. Хто це зробить у першу чергу?

А. Це зробить дружина.

Б. Скоріше дружина, ніж чоловік.

В. Скоріше чоловік, ніж дружина.

Г. Це зробить чоловік.

17. Хто у вашій сім'ї займається повсякденними покупками?

А. В основному чоловік.

Б. Більшою мірою чоловік, але й дружина теж.

В. Більшою мірою дружина, але й чоловік теж.

Г. В основному дружина.

18. Хто у вашій сім'ї має більше підстав ображатися на байдужість, черствість, безтактність іншого?

А. Чоловік.

Б. Більшою мірою чоловік, ніж дружина.

В. Більшою мірою дружина, ніж чоловік.

Г. Дружина.

19. Якщо у вашій сім'ї виникнуть грошові труднощі, то хто – чоловік, чи жінка, займається пошуками додаткового заробітку?

А. Це зробить чоловік.

Б. У першу чергу це зробить чоловік, але й дружина прийме в цьому участь.

В. У першу чергу це зробить дружина, але й чоловік прийме в цьому участь.

Г. Це зробить дружина.

20. Хто у вашій сім'ї планує, як і де провести відпустку

А. В основному дружина.

Б. Частіше дружина, але й чоловік бере участь.

В. Частіше чоловік, але й дружина бере участь.

Г. В основному чоловік.

21. Хто у вашій сім'ї викликає представників різних ремонтних служб і веде з ними переговори!

А. В основному це робить дружина.

Б. Частіше це робить дружина, але іноді й чоловік.

В. Частіше це робить чоловік, але іноді й дружина.

Г. Зазичай це робить чоловік.

Спасибі за участь

Методика**«Рольові очікування і домагання у шлюбі»****Жіночий варіант**

1. Настрій і самопочуття людини залежать від задоволення її сексуальних потреб.
2. Щастя у шлюбі залежить від сексуальної гармонії подружжя.
3. Сексуальні стосунки — головне у відносинах чоловіка і дружини.
4. Головне у шлюбі, щоб чоловік і дружина мали багато спільних інтересів.
5. Чоловік — це друг, що поділяє мої інтереси, думки, захоплення.
6. Чоловік — це насамперед друг, з яким можна поговорити про свої справи.
7. Найголовніша турбота чоловіка — забезпечити матеріальний добробут і побутовий комфорт сім'ї.
8. Чоловік має виконувати хатню роботу нарівні з дружиною.
9. Чоловік повинен уміти обслуговувати себе, а не чекати, що дружина візьме на себе всі турботи про нього.
10. Чоловік має ходити коло дітей не менше, ніж дружина.
11. Я хотіла б, щоб мій чоловік любив дітей.
12. Про чоловіка я роблю висновок, зважаючи на те, добрий чи поганий він батько.
13. Мені подобаються енергійні, ділові чоловіки.
14. Я дуже ціную чоловіків, які серйозно захоплені своєю справою.
15. Для мене дуже важливо, як оцінюють на роботі ділові і професійні якості мого чоловіка.
16. Чоловік повинен уміти створювати в сім'ї теплу, довірчу атмосферу.
17. Для мене головне, щоб мій чоловік добре розумів мене і сприймав такою, яка я є.
18. Чоловік — це насамперед друг, що уважно і турботливо ставиться до моїх переживань, настрою, стану.
19. Мені подобається, коли мій чоловік красиво і модно вдягнений.
20. Мені подобаються показні, високорослі чоловіки.
21. Чоловік має виглядати так, щоб на нього було приємно подивитися.
22. Найважливіша турбота жінки — щоб у сім'ї всі були доглянуті.
23. Я завжди знаю, що потрібно купити для моєї сім'ї.

24. Я збираю корисні поради господарці: як готувати смачні страви, консервувати овочі, фрукти.
25. Головну роль у вихованні дитини завжди відіграє мати.
26. Я не боюся труднощів, пов'язаних з народженням і вихованням дитини.
27. Я люблю дітей і із задоволенням займаюся з ними.
28. Я прагну посісти гідне місце в житті.
29. Я хочу стати фахівцем.
30. Я пишаюся, коли мені доручають важку і відповідальну роботу.
31. Близькі друзі часто звертаються до мене за порадою, з проханням допомогти і підтримати.
32. Оточуючі часто звертаються до мене зі своїми бідами.
33. Я завжди щиро і зі співчуттям втішаю й опікую людей, які цього потребують.
34. Мій настрій багато в чому залежить від того, як я виглядаю.
35. Я люблю красиво одягатись, носити прикраси, користуватись косметикою.
36. Я надаю великого значення своєму зовнішньому вигляду.

Чоловічий варіант

1. Настрій і самопочуття людини залежать від задоволення її сексуальних потреб.
2. Щастя у шлюбі залежить від сексуальної гармонії подружжя.
3. Сексуальні стосунки — головне у відносинах чоловіка і дружини.
4. Головне у шлюбі, щоб у чоловіка і дружини було багато спільних інтересів.
5. Дружина — це друг, що поділяє мої інтереси, думки, захоплення.
6. Дружина — це насамперед друг, з яким можна поговорити про свої справи.
7. Найголовніша турбота дружини — годувати і доглядати всіх у сім'ї.
8. Жінка може впасти в мої очі, якщо вона добра господиня.
9. Жінка може пишатися собою, якщо вона хороша господиня.
10. Я хотів би, щоб моя дружина любила дітей.
11. Жінка, яка вважає за обтяжливе бути матір'ю, є неповноцінною.
12. Мені головне в жінці, щоб вона була доброю матір'ю моїм дітям.
13. Мені подобаються ділові й енергійні жінки.
14. Я дуже ціную жінку, яка серйозно захоплена своєю справою.
15. Мені дуже важливо, як оцінюють на роботі ділові і професійні якості моєї дружини.

16. Дружина повинна насамперед створювати і підтримувати теплу, довірчу атмосферу в сім'ї.

17. Мені головне, щоб моя дружина добре розуміла мене і сприймала таким, який я є.

18. Дружина — це насамперед друг, який уважно і турботливо ставиться до моїх переживань, настрою, стану.

19. Мені дуже подобається, коли моя дружина красиво і модно вдягнена.

20. Я дуже ціную жінку, що вміють красиво вдягатися.

21. Жінка має виглядати так, щоб на неї звертали увагу.

22. Я завжди знаю, що потрібно купити для моєї сім'ї.

23. Я люблю господарювати.

24. Я можу робити ремонт квартири, лагодити побутову техніку.

25. Діти люблять грати зі мною, охоче спілкуються.

26. Я дуже люблю дітей і вмію з ними займатися.

27. Я брав би активну участь у вихованні своєї дитини, навіть якби ми з дружиною вирішили розлучитися.

28. Я прагну посісти гідне місце в житті.

29. Я хочу стати фахівцем.

30. Я пишаюся, коли мені доручають важку і відповідальну роботу.

31. Близькі і друзі часто звертаються до мене за порадою, з проханням допомоги і підтримати.

32. Оточуючі часто звертаються до мене зі своїми бідами.

33. Я завжди щиро і зі співчуттям втішаю й опікую людей, які цього потребують.

34. Мій настрій багато в чому залежить від того, як я виглядаю.

35. Я намагаюся вдягати те, що мені личить.

36. Я прискіпливо ставлюсь до крою костюма, фасону сорочок, кольору краватки.

Аналіз за t-Критерієм Стьюдента

№	Група 1 (В.1)	Група 2 (В.2)	Відхилення (В.1 - В.2)	Квадрати відхилень (В.1 - В.2) ²
1	15	12	3	9
2	12	15	-3	9
3	12	12	0	0
4	11	12	-1	1
5	2	14	-12	144
6	2	15	-13	169
7	2	12	-10	100
8	3	14	-11	121
9	4	13	-9	81
10	5	12	-7	49
11	5	11	-6	36
12	6	15	-9	81
13	5	14	-9	81
14	6	15	-9	81
15	4	14	-10	100
16	5	12	-7	49
17	6	14	-8	64
18	12	14	-2	4
19	1	14	-13	169
20	2	5	-3	9
Сумми:	120	259	-139	1357

$t_{кр}$
$p \leq 0.05$ $p \leq 0.01$
2.09 2.86